Eiropas Savienības
Oficiālais Vēstnesis

LV
C sērija

C/2025/3194

2.7.2025.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums

EESK ieteikumi par reformu un investīciju priekšlikumiem, kas formulēti 2024.–2025. gada Eiropas pusgada cikla ietvaros

(pašiniciatīvas atzinums)

(C/2025/3194)

Ziņotāji: ***Konstantinos DIAMANTOUROS***
Javier DOZ ORRIT
Luca JAHIER

Padomnieks(-ce)	Olivier Cédric VAUZELLE (ziņotājam)
Pilnsapulces lēmums	11.7.2024.
Juridiskais pamats	Reglamenta 52. panta 2. punkts
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	15.4.2025.
Pieņemts plenārsesijā	30.4.2025.
Plenārsesija Nr.	596
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	152/0/2

1. Secinājumi un ieteikumi

Eiropas Savienībai vienlaikus ir jārisina milzīgas ģeopolitiskas problēmas ārpolitikas, drošības un aizsardzības politikas jomā, piemēram, Krievijas agresija pret Ukrainu, jaunās ASV administrācijas paziņojumi un darbības saistībā ar tirdzniecību, NATO, teritoriālajiem mērķiem un citām jomām, kā arī Tuvajos Austrumos notiekošie konflikti. Tajā pašā laikā Eiropas Savienībai ievērojami jāuzlabo savas ekonomikas ražīgums un konkurētspēja, vienlaikus sasniedzot zaļā kursa mērķus un ar Eiropas sociālo tiesību pīlāra palīdzību stiprinot sociālo kohēziju. Lai risinātu šīs problēmas, nepieciešams spēcīgs politiskais un pilsoniskais atbalsts, aktīva organizētas pilsoniskās sabiedrības līdzdalība, laba pārvaldība, lielāka vienotība un integrācija, kā arī konsekventa demokrātisko vērtību un cilvēktiesību aizstāvība gan Eiropas Savienībā, gan ārpus tās robežām. EESK uzskata, ka ir jāmobilizē maksimālie iespējamie publiskie un privātie, valstu un Eiropas finanšu resursi, lai sasniegtu skaidri noteiktus mērķus visās šajās jomās. Tas ietver Eiropas sabiedrisko labumu prioritāšu noteikšanu un visu pieejamo budžeta un finanšu instrumentu stiprināšanu vai vajadzības gadījumā jaunu instrumentu izveidi.

1.1. *Reformu un investīciju pasākumi dalībvalstīs, it īpaši tie, kas balstīti uz konkrētai valstij adresētajiem 2024. gada ieteikumiem (KVAI)*

EESK:

1.1.1. atzīst, ka KVAI nozīme dalībvalstu problēmu risināšanā dažādās valstīs atšķiras, un aicina Eiropas Komisiju formulēt pielāgotākus ieteikumus par pareizu fiskālo politiku finanšu stabilitātei, ilgtermiņa ilgtspējīgai izaugsmei un konkurētspējai, par kritiski svarīgiem sabiedriskajiem pakalpojumiem, vispārējas nozīmes pakalpojumiem un sociālajai politikai paredzētajiem publiskajiem izdevumiem, kā arī par digitālo un zaļo pārkārtošanos. EESK arī aicina valdības efektīvāk īstenot ierosinātās investīcijas un reformas;

1.1.2. aicina Komisiju un dalībvalstis, pārvēršot investīciju un reformu priekšlikumus konkrētās darbībās un pasākumos, palielināt sistemātisku komunikāciju un informētības palielināšanu par ilgtspējīgas attīstības mērķiem (IAM) konkrētai valstij adresētajos ieteikumos;

1.1.3. atkārtoti aicina Eiropas līmenī izveidot strukturētu apspriešanās procesu ar oficiālām konsultāciju procedūrām, kas būtu saskaņotākas un pārredzamākas;

1.1.4. uzsver, ka Komisijai būtu jāturpina strukturālais dialogs ar valstu sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām (PSO). Komisijai būtu jāprasa dalībvalstīm sniegt kopsavilkumu par apspriešanos ar ieinteresētajām personām;

1.1.5. aicina Eiropas pusgadā iekļaut reformēto partnerības principu ([1]).

1.2. ***Vidēja termiņa fiskāli strukturālie plāni un jaunā ES ekonomikas pārvaldības sistēma***

1.2.1. Tāpēc EESK aicina Komisiju ES regulā iestrādāt skaidrus un saskaņotus norādījumus dalībvalstīm par to, kā obligāti, sistemātiski, strukturēti un jēgpilni iesaistīt ieinteresētās personas. Šie norādījumi ļautu pēc tam valstu līmenī reglamentēt oficiālu apspriešanās procesu. Komisijai par kritēriju valsts plāna apstiprināšanai būtu jānosaka ieinteresēto personu iesaistes kvalitāte.

1.2.2. Būtu sīkāk jāizvērtē metode, ar ko Eiropas Komisija novērtē dalībvalstu vidēja termiņa fiskāli strukturālos plānus, it īpaši attiecībā uz atbilstību nepieciešamajām jaunajām investīcijām un reformām, ja dalībvalstis pieprasa pagarināt korekcijas periodu no četriem līdz septiņiem gadiem.

1.3. ***Nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos (ANP) paredzēto reformu un investīciju īstenošana***

EESK:

1.3.1. uzskata, ka Atveseļošanas un noturības mehānismam (ANM) pašlaik ir būtiska nozīme investīciju un reformu atbalstīšanā. Tomēr vairāki jautājumi, kas saistīti ar mehānisma īstenošanu, vēl ir jāatrisina pirms instrumenta darbības beigām;

1.3.2. aicina uzlabot koordināciju, plānošanu un resursu piešķiršanu, lai novērstu kavēšanos, un racionalizēt procesus. Komiteja arī aicina dalībvalstis nodrošināt administratīvā personāla apmācību un spēju veidošanu, lai uzlabotu projektu pārvaldību un administratīvos procesus. Turklāt EESK ([2]) ir uzsvērusi, ka ir vajadzīga labāka, savlaicīgāka un konsekventāka informācija par nacionālo atveseļošanas un noturības plānu īstenošanu;

([1]) *European Social Fund support to social partners in the 2007-2013 period*, Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1060 (2021. gada 24. jūnijs), ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu, Taisnīgas pārkārtošanās fondu un Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Finansiāla atbalsta instrumentu robežu pārvaldībai un vīzu politikai (OV L 231, 30.6.2021., 159. lpp.), EESK izpētes atzinums "Kohēzijas politika pēc 2027. gada: stingrāka orientācija uz rezultātiem. Problēmas, riski un iespējas" (OV C, C/2025/2018, 30.4.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2018/oj) un novērtējuma ziņojums Atveseļošanas un noturības mehānisma vidusposma novērtējums par rīcības kodeksu, kā arī diskusijas ar ieinteresētajām personām *CEMR* konferencē un tās dokumenta *Top level decision – Local consequences: The European Semester explained* publikācija 2024. gada 2. decembrī.

([2]) EESK novērtējuma ziņojums "*Atveseļošanas un noturības mehānisma īstenošanas vidusposma novērtējums*".

1.3.3. uzsver, ka ir jānodrošina pārredzamība attiecībā uz līdzekļu galasaņēmējiem, un ir aicinājusi Komisiju un valstu valdības vienkāršot procedūras, samazināt birokrātiju un sniegt atbalstu, lai nodrošinātu, ka plāni tiek īstenoti efektīvi un savlaicīgi ([3]);

1.3.4. aicina nākamajā ANM gada ziņojumā iekļaut tematisku analīzi par sociālo partneru, PSO, valstu parlamentu un vietējo un reģionālo pašvaldību iesaisti ([4]);

1.3.5. aicina pagarināt ANM līdzekļu izlietojuma termiņu vismaz līdz nākamajai daudzgadu finanšu shēmai (DFS) 2028. gadā, ja kļūst skaidrs, ka, to nepagarinot, līdzekļi tiks zaudēti ([5]);

1.3.6. uzsver, ka ir jāprecizē atskaites punktu un mērķrādītāju definīcija un jāgarantē dalībvalstu sniegtās informācijas uzticamība ([6]). Komiteja uzsver, ka lielāka uzmanība jāpievērš pārrobežu projektu izstrādei.

1.4. ***Investīcijas, kas vajadzīgas, lai risinātu pašreizējās un turpmākās problēmas***

1.4.1. EESK uzskata: lai palielinātu ES finansēšanas spēju, kā ierosināts Dragi ziņojumā, būtu nepieciešams daudz vairāk nekā pašreizējā fiskālā telpa katrā dalībvalstī, kā arī pašreizējās DFS apjoms un struktūra. EESK atkārtoti uzsver, ka jāizveido Stratēģisko investīciju fonds ([7]), kas pēc lieluma būtu līdzvērtīgs ANM, par prioritāti nosakot Eiropas kopējo labumu un valstu investīciju finansēšanu saskaņā ar galvenajām Eiropas politikas prioritātēm. Jaunizveidotā iniciatīva *InvestAI* un paziņotais gaidāmais Konkurētspējas fonds, kas ir daļa no spēcīgākas un konsekventākas DFS, liecina par progresu šajā jomā. Vienlaikus EESK uzsver, ka ir steidzami un strauji jāpalielina privāto uzkrājumu masveida mobilizācija, pabeidzot kapitāla tirgu savienības (nesen pārdēvētā "uzkrājumu un investīciju savienība") izveidi, un jāpalielina EIB finansiālās spējas.

1.5. ***Pārskatīts un spēcīgāks Eiropas pusgads***

1.5.1. Eiropas pusgads ir kļuvis par stabilu un vispāratzītu instrumentu ES ekonomikas pārvaldībai un koordinācijai ar dalībvalstīm, un tas tiek vēl vairāk pilnveidots. Pārskatītās ES ekonomikas pārvaldības sistēmas stāšanās spēkā, jau paziņotās saiknes starp konkurētspējas koordinācijas instrumentu un Eiropas pusgadu, sākotnējais priekšlikums par iespējamām saiknēm ar Eiropas pusgadu attiecībā uz nākamās DFS turpmākajiem izdevumiem un vismaz daļu no nākamā Kohēzijas fonda ir turpmākas pazīmes, kas liecina par progresu šajā jomā. Tāpat kā 2025. gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģijas atcelšana 2024. gada decembrī, tas viss norāda uz nepieciešamību rūpīgi atjaunināt šo procesu.

1.5.2. EESK aicina Komisiju steidzami pārskatīt Eiropas pusgada struktūru un grafiku, lai nodrošinātu turpmāku saikni ar Konkurētspējas koordinācijas rīku, lai nodrošinātu pārredzamību un lai visi iesaistītie dalībnieki (ES iestādes, valstu valdības, parlamenti, vietējās pašvaldības, sociālie partneri un pilsoniskās sabiedrības organizācijas) būtu gatavi pilnībā pildīt savu attiecīgo lomu Eiropas pusgada procesā.

([3]) Revīzijas palāta – Komisijas 2023. gada budžeta izpildes apstiprinājums: komisāru Valda Dombrovska un *Paolo Gentiloni* uzklausīšana par ANM (Budžeta kontroles komiteja – Eiropas Parlaments – 2024. gada 12. novembris)[1] Eiropas Parlaments – *The 100 largest recipients of Recovery and Resilience Facility*.

([4]) Saskaņā ar Eiropas Reģionu komitejas atzinumu ECON-VII/037 "ES atveseļošanas plāns pēc Covid-19 pandēmijas (Atveseļošanas un noturības mehānisms): vidusposma pārskats" (pieņemts 2024. gada oktobrī) (OV C, C/2024/7057, 4.12.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7057/oj).

([5]) Saskaņā ar Eiropas Reģionu komitejas atzinumu ECON-VII/037 "ES atveseļošanas plāns pēc Covid-19 pandēmijas (Atveseļošanas un noturības mehānisms): vidusposma pārskats" (pieņemts 2024. gada oktobrī) (OV C, C/2024/7057, 4.12.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7057/oj).

([6]) Revīzijas palāta – Komisijas 2023. gada budžeta izpildes apstiprinājums: komisāru Valda Dombrovska un *Paolo Gentiloni* uzklausīšana par ANM (Budžeta kontroles komiteja – Eiropas Parlaments – 2024. gada 12. novembris)[1] Eiropas Parlaments – *The 100 largest recipients of Recovery and Resilience Facility*.

([7]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums – ES ieguldījumu fonds ekonomikas noturībai un ilgtspējīgai konkurētspējai (pašiniciatīvas atzinums) (OV C, C/2024/6862, 28.11.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6862/oj).

1.5.3. EESK ierosina, ka Eiropas pusgada ietvaros Eiropas Komisijai būtu jāpiemēro labklājības ekonomikas pieejai raksturīgie rādītāji, lai novērtētu katras dalībvalsts stāvokli un sniegtu visaptverošāku ainu.

2. **Ievads**

2.1.1. Šis pašiniciatīvas atzinums kopā ar informatīvo ziņojumu ir daļa no dokumentu kopuma un ir EESK Eiropas pusgada grupas darba turpinājums: konsultācijas ar valstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm, sociālajiem partneriem un ES dalībvalstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām par galvenajiem Eiropas pusgada jautājumiem. Šis atzinums papildina informatīvo ziņojumu, kurā apkopoti dalībvalstu sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju viedokļi par valstu reformu un ieguldījumu priekšlikumiem un to īstenošanu (2024.–2025. gada Eiropas pusgada cikls), iekļaujot tajā EESK politikas ieteikumus, secinājumus un politikas priekšlikumus, pamatojoties uz ziņojumā izklāstītajiem apspriešanās ar ieinteresētajām personām rezultātiem.

2.1.2. Pateicoties šim pasākumam, EESK turpina darbu, lai veicinātu līdzdalīgāku Eiropas pusgadu un ekonomikas pārvaldības sistēmu, paredzot lielāku līdzatbildību valstu līmenī un organizētas pilsoniskās sabiedrības ciešāku iesaisti. Plaša līdzdalība atbalsta uz pierādījumiem balstītu lēmumu pieņemšanu un demokrātisko leģitimitāti un paplašina sabiedrības atbalstu transformatīvām rīcībpolitikām un sistēmiskām pārmaiņām.

3. **Pamatinformācija**

3.1.1. Šajā pašiniciatīvas atzinumā galvenā uzmanība ir pievērsta, pirmkārt, dalībvalstu reformām un investīciju pasākumiem, it īpaši tiem, kuru pamatā ir 2024. gada KVAI, un to īstenošanai. 2024. gada Eiropas pusgada pavasara paketes ietvaros Komisija jūnijā ierosināja 2024. gada KVAI projektus, kurus Padome ar nelielām izmaiņām pieņēma 2024. gada jūlijā. Šajos konkrētai valstij adresētajos ieteikumos ietilpst: i) ieteikums par fiskālo politiku (KVAI1); ii) ieteikums par ANM un kohēzijas politikas programmu (KVAI2) ([8]) īstenošanu; iii) ieteikumi KVAI3 un KVAI4, kas attiecas uz turpmākām neatrisinātām politikas prioritātēm vai dalībvalstu īpatnībām. Aptuveni divas trešdaļas ieteikumu, kas sniegti 3. un 4. KVAI ietvaros, aptvēra rīcībpolitikas, kuru mērķis ir stiprināt darba tirgus, izmantojot izglītību un ieguldījumus prasmēs, veicināt zaļo pārkārtošanos un citas ar enerģētiku saistītas rīcībpolitikas un risināt vēl neatrisinātos konkurētspējas jautājumus. Otrkārt, šajā pašiniciatīvas atzinumā galvenā uzmanība ir pievērsta vidēja termiņa fiskāli strukturālajiem plāniem, kas ir jaunās ekonomikas pārvaldības sistēmas centrālais elements ([9]). Šajos plānos dalībvalstis nosaka savus fiskālos mērķus, prioritārās reformas un investīcijas ([10]), kā arī pasākumus, ar ko tās vērsīsies pret iespējamu makroekonomisko nelīdzsvarotību fiskālās korekcijas periodā.

3.1.2. Šajā saistībā EESK aicina valstu plānu izstrādē ([11]) ieviest pastāvīgas un strukturētas procedūras, lai apspriestos ar sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Turklāt regulas par jauno ekonomikas pārvaldības sistēmu 11. pantā ([12]) dalībvalstis tiek mudinātas, izstrādājot plānus, apspriesties ar sociālajiem partneriem, reģionālajām iestādēm, pilsoniskās sabiedrības organizācijām un citām attiecīgajām valsts ieinteresētajām personām saskaņā ar valsts tiesisko regulējumu. Attiecībā uz 2025. gada Eiropas pusgada ciklu, ņemot vērā īso termiņu valstu vidēja termiņa fiskāli strukturālo plānu pirmā kopuma sagatavošanai, dalībvalstis varēja – bet tām nebija pienākuma – rīkot šādas apspriešanās. Lai izstrādātu visus turpmākos plānus, tām būs jāapspriežas ar valstu ieinteresētajām personām, lai gan nav noteikti apspriešanās kvalitātes kritēriji. Treškārt un visbeidzot, šajā pašiniciatīvas atzinumā ir analizēts progress, kas panākts valstu ANP paredzēto reformu un investīciju īstenošanā ([13]).

([8]) *Inforegio* – Jaunā kohēzijas politika.

([9]) Komisijas paziņojums "2025. gada Eiropas pusgads: jaunās ekonomikas pārvaldības sistēmas iedzīvināšana" (2024. gada 26. novembris).

([10]) Reformas un ieguldījumi, kas atbilst gan galvenajiem Eiropas pusgada kontekstā noteiktajiem izaicinājumiem, gan ES kopējām prioritātēm.

([11]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97" (COM(2023) 240 final – 2023/0138 (COD)), "Priekšlikums Padomes regulai, ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 1467/97 par to, kā paātrināt un precizēt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu" (COM(2023) 241 final – 2023/0137 (CNS)) un "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2011/85/ES par prasībām dalībvalstu budžeta struktūrām" (COM(2023) 242 final – 2023/0136 (NLE)) (OV C, C/2023/880, 8.12.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/880/oj).

([12]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1263 (2024. gada 29. aprīlis) par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 (OV L, 2024/1263, 30.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj).

([13]) Atveseļošanas un noturības mehānisms – Eiropas Komisija.

4. **Vispārīgas piezīmes**

4.1. ***Reformu un investīciju pasākumi dalībvalstīs, it īpaši tie, kas balstīti uz 2024. gada KVAI, un šo pasākumu īstenošana***

4.1.1. KVAI nozīme valstu problēmu risināšanā dažādās dalībvalstīs atšķiras, un EESK aicina Komisiju pievērst īpašu uzmanību pielāgotiem ieteikumiem par pareizu fiskālā budžeta politiku finanšu stabilitātei un ilgtermiņa izaugsmei, publiskajiem izdevumiem, sabiedrisko pakalpojumu un vispārējas nozīmes pakalpojumu ilgtspēju, labāku institucionālo koordināciju, sociālās politikas uzlabošanu (it īpaši tādās jomās kā veselības aprūpe, prasmju pilnveide, nevienlīdzība un iekļaušana), kā arī digitālo un zaļo pārkārtošanos (it īpaši integrējot vidiskos mērķus publiskajā politikā). Īpaša uzmanība būtu jāpievērš arī nodokļiem, lai atbalstītu šīs reformas un pārkārtošanos. EESK aicina par prioritāti noteikt pašreizējos ekonomiskos izaicinājumus, piemēram, mājokļus, sociālo aizsardzību, dzīves dārdzību un enerģijas izmaksas, kā arī strukturālas problēmas, kas apdraud ES konkurētspēju, piemēram, pārmērīgs regulējums un ilgas atļauju piešķiršanas procedūras. EESK arī aicina valstu valdības efektīvāk un sistemātiskāk īstenot šajos KVAI ierosinātās investīcijas un reformas, izmantojot ilgtermiņa stratēģisko plānošanu.

4.1.2. EESK norāda uz atšķirībām starp dalībvalstīm attiecībā uz to, kā IAM tiek integrēti KVAI, un aicina Komisiju un dalībvalstis palielināt sistemātisku komunikāciju un veicināt informētību attiecībā uz šiem mērķiem, investīciju un reformu priekšlikumus pārvēršot konkrētās darbībās un pasākumos. Šāda palielināta sabiedrības izpratne par ilgtspējīgas attīstības mērķiem radītu ievērojamas iespējas nodrošināt visaptverošu pieeju ilgtspējīgai attīstībai. EESK uzsver, ka ir jāreformē Eiropas pusgads, lai labāk vadītu un atbalstītu to ES mērķu un uzdevumu īstenošanu, kas noteikti, piemēram, Eiropas zaļajā kursā, ESTP un ANO Nākotnes paktā ([14]), kas pieņemti 2024. gada septembrī, un lai paaugstinātu ES pašreizējo zemo konkurētspējas līmeni. EESK piekrīt, ka visaptveroši mērķi un skaidri un vērienīgi uzdevumi ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā ļautu Eiropas pusgada kontekstā novērtēt, vai pašreizējā politika un ieguldījumi ir efektīvi un veicina progresu pareizajā virzienā, vai arī ir vajadzīgas turpmākas reformas un investīcijas, kas var tikt ieteiktas šajā procesā ([15]). Tāpēc EESK arī uzskata, ka ir jāpārskata pašreizējā plaisas analīzes pieeja, ko piemēro Eiropas pusgadam.

4.1.3. Apspriešanās ar sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām vispārējais mērķis ir pieņemt lēmumus par sociālās un ekonomikas politikas virzību turpmākajos gados. Eiropas pusgada ietvaros apspriestie temati kopumā ir tie, kas visvairāk attiecas uz organizētu pilsonisko sabiedrību. No vienas puses, valstu ieinteresētās personas var sniegt savu pieredzi, un, no otras puses, tās var arī ierosināt svarīgus pasākumus. Pašlaik daudzos līdzdalības mehānismos, lai gan tie pastāv, trūkst reāla dialoga un bieži vien netiek veikti turpmāki pasākumi saistībā ar izvirzītajiem jautājumiem, un tas izraisa neapmierinātību. EESK atkārtoti aicina Eiropas līmenī pieņemt tiesību aktus par strukturētu apspriešanās procesu ar oficiālām konsultāciju procedūrām, kas būtu saskaņotākas un pārredzamākas. Šīs procedūras mērķis ir nodrošināt, ka sociālie partneri un PSO tiek sistemātiski, ātrāk, būtiskāk un efektīvāk iesaistīti lēmumu pieņemšanas procesā. Tai būtu arī jānodrošina, ka ar ieinteresētajām personām tiek apspriests, kā ir izmantots to ieguldījums un kāpēc ir pieņemti attiecīgie lēmumi.

4.1.4. Vienlaikus Komisijai būtu jāturpina strukturālais dialogs ar valstu sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Komisijai būtu jāprasa dalībvalstīm sniegt detalizētu kopsavilkumu par apspriešanos ar ieinteresētajām personām. Visbeidzot, EESK aicina Eiropas pusgadā iekļaut reformēto partnerības principu ([16]).

([14]) https://www.un.org/en/summit-of-the-future/pact-for-the-future.

([15]) *A European Agenda To Navigate Uncertain Times – How to steer the EU towards wellbeing for all now and in the future – MERGE* (mergeproject.eu).

([16]) *European Social Fund support to social partners in the 2007-2013 period*, Regula 2021/1060, EESK izpētes atzinums "Kohēzijas politika pēc 2027. gada: stingrāka orientācija uz rezultātiem. Problēmas, riski un iespējas" (OV C, C/2025/2018, 30.4.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2018/oj) un novērtējuma ziņojums Atveseļošanas un noturības mehānisma vidusposma novērtējums par rīcības kodeksu, kā arī diskusijas ar ieinteresētajām personām *CEMR* konferencē un tās dokumenta *Top level decision – Local consequences: The European Semester explained* publikācija 2024. gada 2. decembrī.

4.2. ***Vidēja termiņa fiskāli strukturālie plāni un jaunā ES ekonomikas pārvaldības sistēma***

4.2.1. Attiecībā uz pašreizējo plānu saturu kopumā joprojām pastāv šaubas par to, vai ierosinātie pasākumi ir pietiekami, lai risinātu problēmas, ar kurām saskaras dalībvalstis, piemēram, divējādā pārkārtošanās, inovācija un ilgtspējīga konkurētspēja, kā arī ģeopolitiskās un strukturālās problēmas drošības un aizsardzības, stratēģiskās autonomijas, demogrāfijas, enerģētikas, infrastruktūras, sociālās aizsardzības, sociālās kohēzijas un aprūpes pakalpojumu jomā. Turklāt EESK uzskata, ka Letas ziņojuma ([17]) un Dragi ziņojuma galveno secinājumu ietekmei uz jauno Komisijas darba programmu vajadzētu radīt iespēju ieviest izmaiņas dažu valstu fiskālo un strukturālo plānu saturā ar nosacījumu, ka tiek ievēroti makroekonomiskie parametri, kas garantē publisko finanšu ilgtspēju vidējā termiņā un ilgtermiņā.

4.2.2. EESK konstatēja, ka, neraugoties uz tās aicinājumu nodrošināt organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem garantētu lomu ekonomikas, nodarbinātības un sociālās politikas izstrādē un īstenošanā, kas jāiekļauj vidēja termiņa fiskāli strukturālajos plānos ([18]), daudzās dalībvalstīs ieinteresētajām personām nav tikusi nodrošināta piekļuve valsts plāna saturam pirms tā iesniegšanas Komisijai vai pirms Komisija ir nosūtījusi savu novērtējumu par šiem plāniem. Tas notiek, neraugoties uz to, ka plāni nodrošina politikas pamatu dalībvalstu ekonomikas un fiskālajai politikai, kā arī prioritārām reformām un investīcijām nākamajos četros līdz septiņos gados. Valstu ieinteresētās personas var sniegt savu pieredzi un arī ierosināt piemērotus pasākumus, kas atspoguļo reālo situāciju uz vietas. Situācija ir vēl jo nelabvēlīgāka, ņemot vērā, ka valsts atbildība par plānos ietvertajām saistībām – kas ir viens no faktoriem, kas visticamāk nodrošinās to īstenošanu – var tikt panākta tikai tad, ja politiskie un sociālie dalībnieki ir varējuši piedalīties to izstrādē, izmantojot oficiālus apspriešanās procesus. Tas būtu jānodrošina arī gadījumā, ja tiek aktivizēta vispārējā izņēmuma klauzula.

4.2.3. Tāpēc tās pašas ieinteresētās personas un EESK atkārtoti aicina Komisiju izstrādāt ES regulu par to, kā sociālos partnerus un pilsoniskās sabiedrības organizācijas iesaistīt Eiropas pusgada procesā un ES ekonomikas pārvaldības sistēmā. Šajā regulā tiktu definēti līdzdalības procesa pamatprincipi un iezīmes, kas jāievēro dalībvalstu procedūrās ([19]).

4.3. ***Nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos (ANP) paredzēto reformu un investīciju īstenošana***

4.3.1. Attiecībā uz valstu valdību spēju līdz 2026. gada 31. augustam apgūt ANM līdzekļus daudzām ieinteresētajām personām ir šaubas par to, vai tās to spēs veikt pilnībā vai pareizi. Pastāv risks, ka attiecīgie līdzekļi tiks izmantoti neefektīvi, kaitējot ar ANM atbalstu īstenoto projektu un darbību kvalitātei un efektivitātei. Pastāv risks, ka ievērojami līdzekļi tiks zaudēti, ja valdības nepaātrinās ANP paredzēto reformu un investīciju īstenošanu. Lai gan ir panākts progress līdzekļu apguvē un ANP īstenošanā, joprojām ir steidzami nepieciešams to paātrināt. Tas it īpaši ir saistīts ar nepietiekamu administratīvo spēju valstu un vietējā līmenī, neefektivitāti, pārredzamības jautājumiem, pārvaldības problēmām un plānošanas un pienācīgu resursu trūkumu ANP īstenošanā. Ir konstatēti arī citi īstenošanas kavējumu iemesli, piemēram, privātā sektora iniciatīvas trūkums, nereāli termiņi un sadrumstalota koordinācija starp valdības aģentūrām, mazu projektu nespēja piesaistīt pietiekamus līdzekļus, resursu trūkums un stingri termiņi, kas izraisa kavēšanos birokrātisku procedūru dēļ, nepietiekama reformu sagatavošana, apspriešanās ar ieinteresētajām personām trūkums, kas noved pie nepietiekamas reformu sagatavotības, projektu īstenošanas grafiku trūkums, kā arī kavēšanās, ko izraisa tiesību aktu priekšlikumu ilgstoša sagatavošana un iepirkumu procedūras.

([17]) *Enrico Letta* – Much more than a market (2024. gada aprīlis).

([18]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97" (COM(2023) 240 final – 2023/0138 (COD)), "Priekšlikums Padomes regulai, ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 1467/97 par to, kā paātrināt un precizēt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu" (COM(2023) 241 final – 2023/0137 (CNS)) un "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2011/85/ES par prasībām dalībvalstu budžeta struktūrām" (COM(2023) 242 final – 2023/0136 (NLE)) (OV C, C/2023/880, 8.12.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/880/oj).

([19]) EESK atzinumi "Reformu un investīciju priekšlikumi un to īstenošana dalībvalstīs – kāds ir organizētas pilsoniskās sabiedrības viedoklis?" (2023.–2024. gada Eiropas pusgada cikls) (OV C, C/2024/4054, 12.7.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4054/oj), "EESK ieteikumi nopietnai Eiropas pusgada reformai" (OV C 228, 29.6.2023., 1. lpp.), un "Jauni, nākotnei piemēroti ekonomikas pārvaldības noteikumi" (OV C, C/2023/880, 8.12.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/880/oj).

4.3.2. Tāpēc ir svarīgi, lai notiktu apspriešanās un tiktu uzklausīti visi sociālekonomiskie partneri un lai tiktu nodrošināta sabiedrības pilnīga informēšana un pienācīga komunikācija. EESK aicina uzlabot koordināciju, plānošanu un resursu piešķiršanu, lai novērstu kavēšanos, racionalizēt procedūras, tostarp samazināt nevajadzīgu dokumentāciju, un ieviest digitālus risinājumus. Komiteja arī aicina dalībvalstis nodrošināt administratīvā personāla apmācību un spēju veidošanu, lai uzlabotu projektu pārvaldību un administratīvos procesus. Turklāt EESK ([20]) ir uzsvērusi, ka ir vajadzīga labāka, savlaicīgāka un konsekventāka informācija par nacionālo atveseļošanas un noturības plānu īstenošanu.

4.3.3. EESK uzsver, ka ir jānodrošina pārredzamība attiecībā uz līdzekļu galasaņēmējiem, un ir aicinājusi Komisiju un valstu valdības vienkāršot procedūras, samazināt birokrātiju un sniegt atbalstu, lai nodrošinātu, ka plāni tiek īstenoti efektīvi un savlaicīgi. Komiteja aicina nākotnē nodrošināt lielāku pārredzamību attiecībā uz galasaņēmējiem ([21]). Dalībvalstis ir publicējušas vairāk nekā 100 lielāko saņēmēju sarakstu, un dažos gadījumos 10 lielākie ir no publiskā sektora ([22]). Lielāka pārredzamība ļautu iepazīties ar visu ANP līdzekļu saņēmēju sarakstu. Komisijai būtu jāmaina definīcija, kas nav iekļauta regulā, bet gan pamatnostādnēs ([23]). ANM līdzekļu plūsmai jābūt pārredzamai un izsekojamai, lai nodrošinātu, ka šie resursi tiek izmantoti efektīvi. Mums būtu jāsaskaņo informācija, rīkojoties ar publiskajiem līdzekļiem.

4.3.4. EESK aicina nākamajā ANM gada ziņojumā iekļaut tematisku analīzi par sociālo partneru, PSO, valstu parlamentu un vietējo un reģionālo pašvaldību iesaisti ([24]).

4.3.5. Komiteja aicina pagarināt ANM līdzekļu izlietošanas termiņu, ja kļūst skaidrs, ka tā nepagarināšana izraisītu līdzekļu zudumu ([25]). Ir nepieciešams lielāks elastīgums valsts plānu īstenošanā. Pastāv laika nobīde starp sarunām par DFS un ANM darbības oficiālajām beigām. Ideālā gadījumā ANM darbības beigas būtu jāsaskaņo ar jauno DFS, kas dotu dalībvalstīm vairāk laika plānoto investīciju un reformu veikšanai. Turklāt EESK ir konstatējusi, ka vairākās dalībvalstīs organizēta pilsoniskā sabiedrība atbalsta ANM iekļautās uz sniegumu balstītas pieejas izmantošanu DFS, un šāda pieeja būtu pieņemams risinājums progresa trūkumam virzībā uz mūsu kopīgajiem mērķiem. Tomēr tas būtu jāpapildina ar elastības garantiju attiecībā uz tā īstenošanu un ar saistošiem noteikumiem, lai nodrošinātu, ka dalībvalstis ievēro noteikumus, cenšoties panākt gan pievilcību, gan izpildāmību. Jebkurā gadījumā EESK iesaka izvairīties no nevajadzīgas centralizācijas un papildu sloga visām programmām, saglabāt īpašo metodiku, kas galvenās ES programmas (piemēram, kohēzijas politikas programmas) padarīja sekmīgas, un partnerības principu, kas nodrošina attiecīgo ieinteresēto personu pienācīgu iesaisti.

4.3.6. EESK uzsver, ka ir jāprecizē atskaites punktu un mērķrādītāju definīcija, lai labāk definētu novērtēšanas instrumentus un rādītājus, un jāgarantē dalībvalstu sniegtās informācijas uzticamība ([26]). Komiteja uzsver, ka mums jāpievērš lielāka uzmanība pārrobežu projektu izstrādei.

4.3.7. Visbeidzot, EESK uzstāj uz to, ka ANM jābūt veiksmes stāstam. Organizēta pilsoniskā sabiedrība uzsver vairākas atziņas, kas gūtas ANM īstenošanā un ko varētu piemērot citiem ES finanšu instrumentiem. Šīs atziņas attiecas uz dažādiem jautājumiem, piemēram, birokrātiju un racionalizētām procedūrām, valstu sociālo partneru un PSO iesaisti, instrumenta īstenošanai piešķirto elastību, labākas koordinācijas nepieciešamību, kā arī šāda instrumenta plānošanu un uzraudzību.

([20]) Novērtējuma ziņojums "*Atveseļošanas un noturības mehānisma vidusposma novērtējums*".

([21]) Revīzijas palāta – Komisijas 2023. gada budžeta izpildes apstiprinājums: komisāru Valda Dombrovska un *Paolo Gentiloni* uzklausīšana par ANM (Budžeta kontroles komiteja – Eiropas Parlaments – 2024. gada 12. novembris)[1] Eiropas Parlaments – *The 100 largest recipients of Recovery and Resilience Facility*.

([22]) Eiropas Parlaments – *The 100 largest recipients of Recovery and Resilience Facility funds*.

([23]) Revīzijas palāta – Īpašais ziņojums Nr. 13/2024 (2024. gada septembris): "**1. ieteikums – nodrošināt "galasaņēmēja" definīcijas konsekventu piemērošanu**. Komisijai būtu jānodrošina, ka dalībvalstīm ir vienota izpratne par to, kas ir "galasaņēmējs", un tā ir konsekventi jāpiemēro."

([24]) Saskaņā ar Eiropas Reģionu komitejas atzinumu ECON-VII/037 "ES atveseļošanas plāns pēc Covid-19 pandēmijas (Atveseļošanas un noturības mehānisms): vidusposma pārskats" (pieņemts 2024. gada oktobrī) (OV C, C/2024/7057, 4.12.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7057/oj).

([25]) Saskaņā ar Eiropas Reģionu komitejas atzinumu ECON-VII/037 "ES atveseļošanas plāns pēc Covid-19 pandēmijas (Atveseļošanas un noturības mehānisms): vidusposma pārskats" (pieņemts 2024. gada oktobrī) (OV C, C/2024/7057, 4.12.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7057/oj).

([26]) Revīzijas palāta – Komisijas 2023. gada budžeta izpildes apstiprinājums: komisāru Valda Dombrovska un *Paolo Gentiloni* uzklausīšana par ANM (Budžeta kontroles komiteja – Eiropas Parlaments – 2024. gada 12. novembris)[1] Eiropas Parlaments – *The 100 largest recipients of Recovery and Resilience Facility*.

4.4. ***Investīcijas, kas vajadzīgas, lai risinātu pašreizējās un turpmākās problēmas***

4.4.1. EESK piekrīt Dragi ziņojumā ([27]) sniegtajai analīzei un secinājumiem par to, kā ES būtu jārisina pašreizējās daudzās problēmas ([28]), novēršot pēdējās desmitgadēs Eiropas ekonomikā ieguldīto līdzekļu acīmredzamo nepietiekamību un veicinot ilgtspējīgu konkurētspēju. Tomēr to ir vēl grūtāk panākt, jo daudzām dalībvalstīm ir jāsamazina savu publisko budžetu deficīts un parāda līmenis, izmantojot valsts fiskālos un strukturālos plānus, kas izklāstīti ES jaunajā makroekonomikas pārvaldības sistēmā. Vienīgais veids, kā šos mērķus un rīcībpolitikas padarīt saderīgus un nodrošināt, ka tie tiek pienācīgi finansēti, ir divējāds. Pirmkārt, ir labāk jākoordinē valstu ieguldījumi un tie jāpastiprina ar Eiropas politikas pamatnostādnēm. Tādēļ ir jāstiprina Eiropas pusgads un jāuzlabo tā darbība. Otrkārt, ir jāpalielina ES finansēšanas spējas, nākamajā daudzgadu finanšu shēmā veicot būtisku pārstrukturēšanu un palielinājumus, vienlaikus apsverot arī Stratēģisko investīciju fonda izveidi un prioritāti piešķirot to Eiropas kopējo labumu un valstu ieguldījumu finansēšanai, kas atspoguļo Eiropas galvenās politiskās prioritātes. Mums būtu arī jāpalielina EIB finansēšanas spēja, izmantojot īpašu *InvestEU* programmu (piemēram, *InvestAI* iniciatīvas un izziņotā Eiropas Konkurētspējas fonda) jaunu uzlabotu versiju.

4.4.2. Ņemot vērā pretrunu starp nepieciešamību vienlaikus krasi palielināt ieguldījumus un samazināt parāda līmeni, neradot negatīvu ietekmi uz sociālās kohēzijas politiku, ir vajadzīga arī rīcība nodokļu ieņēmumu jomā. EESK uzskata, ka Eiropas ekonomikas politikā būtu jāiekļauj pamatnostādnes ar mērķi ES līmenī veicināt pienācīgu, taisnīgu un koordinētāku nodokļu sistēmu, kas palīdzētu veicināt ekonomikas izaugsmi, kura savukārt var sekmēt ilgtspējīgu publisko ieņēmumu pieaugumu. Turklāt šīs nodokļu pamatnostādnes būtu jāpielāgo katrai dalībvalstij, ņemot vērā tās ekonomikas struktūru un nodokļu sistēmu, kā arī veicinot ienākumu un bagātības vienlīdzīgu sadali.

4.4.3. Dragi ziņojumā ir norādīts, ka ES uzkrājumi, kas ir par 50 % lielāki nekā uzkrājumi ASV, netiek pienācīgi novirzīti ieguldījumiem. Pasākumus, kas vajadzīgi, lai pabeigtu kapitāla tirgu savienības izveidi, pārvarot šķēršļus, kas to kavē jau daudzus gadus, vairs nevar atlikt. Vienlaikus ES ir jāpārskata un jāpielāgo visas rīcībpolitikas, kas veicina un sekmē kapitāla novirzīšanu ES prioritārajiem ieguldījumu mērķiem.

4.4.4. Koordinētas valstu reformas un investīcijas būs arī svarīgs ES jaunā konkurētspējas kompasa elements. Komisija ir paziņojusi par jauna konkurētspējas koordinācijas instrumenta izveidi, ko piemēros līdztekus dalībvalstu veiktajiem pasākumiem, lai īstenotu kopējās konkurētspējas prioritātes. Tajā norādīts, ka Eiropas pusgadā un *NextGenerationEU* ieviestā pieeja reformu un investīciju apvienošanai, kas palīdz īstenot ES prioritātes valstu līmenī, tiks papildināta ar koordinētām pārrobežu un ES mēroga darbībām, izmantojot Konkurētspējas koordinācijas rīku. Šā rīka mērķis būs saskaņot rūpniecības un pētniecības politiku un ieguldījumus ES un valstu līmenī, un tas darbosies sasaistē ar racionalizētu Eiropas pusgadu, kas vērsts uz reformām un ieguldījumiem konkurētspējas veicināšanai valstu līmenī. Turklāt nākamajā daudzgadu finanšu shēmā Konkurētspējas koordinācijas rīka īstenošanu atbalstīs jauns Konkurētspējas fonds. EESK aicina sīkāk precizēt, kā šie rīki ir saistīti ar ES pusgadu, lai izvairītos no turpmākas un nevajadzīgas birokrātijas.

Briselē, 2025. gada 30. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Oliver RÖPKE

([27]) *EU competitiveness: Looking ahead* – Eiropas Komisija.

([28]) Problēmas, kas saistītas ar vienlaicīgu reaģēšanu uz nepieciešamību palielināt ekonomikas ražīgumu un konkurētspēju, lieliem ģeopolitiskiem izaicinājumiem, atvērtas stratēģiskās autonomijas koncepcijas piemērošanu tādās jomās kā drošība un aizsardzība, rūpniecības un tirdzniecības politika, progresa panākšanu zaļās un digitālās pārkārtošanās mērķu sasniegšanā, sociālās kohēzijas stiprināšanu un Eiropas sociālo tiesību pīlāra (ESTP) īstenošanu.